

Nýggja ungdómsbókin
eftir Rakel Helmsdal verður
lögð fram í HNJ Bókhandli
mikudagin 19. mars kl. 16

Hon, sum róði eftir ælabog anum

FORELSKILSI, VINALAG OG SVIK ERU ØLL EVNI, SUM VERÐA
VIÐGGJØRD Í NÝGGJU UNGDÓMSBÓKINI HJÁ RAKEL HELMSDAL,
SUM EISINI EGNAR SEG TIL VAKSNA LESARAN

Beinta Johannesen

Høvudspersónur er gentan Argantael. Argantael er dugnalig og vøkur, og í skúlanum síggja tey upp til hana, tí hon hevur alt tað nýggjasta nýggja. At síggja til hevur hon alt, ein ungdómur kann hugsast at ynskja sær, men so er ikki. Tað, Argantael helst vil hava eru foreldur, sum brýggja seg um hana.

Sum lesari fært tú innlit í lívið hjá Argantael saman við einum kensluliga avmarkaðum pápa og sálarsjúkari mammu – tvey vaksni, sum ikki megna at seta barnið í miðdepulin. Kenslusami tannáringurin fær í so nógv at vevja seg úr, tá ið hon hittir ‘papp’systkini Dagan og Morganu, stutt eftir at ein vanlukka hevur rakt heim hennara. Argantael ger av at sjólátast.

Mynda-, barna- ella ungdómsbók?

Rakel Helmsdal hevur millum annað skrivað kendu myndabøkurnar um litla skrímsl og Stóra Skrímsl, Veida vind og bøkurnar um Hugo, Port Janua og Mosakulluna. Og í løtuni er hon aktuell við ungdómsbókini Hon, sum róði eftir ælabog anum. Men hvat slag av bókum dámar virkni rithøvundurin best at skriva?

– Tá eg fari undir at skriva eina søgu, er málbólkurin ikki tað fyrsta, eg hugsí um. Hugskotið avger, hvat slag tað verður. Alt er spennandi at skriva, um hugskotið er nóg gott.

Rakel hevur altíð havt hug at finna upp á søgur, so tað at vera rithøvundur kom líkasum av sær sjálvum. Kortini valdi hon tað ikki tilvitað sum starv, fyrr enn hon var eini tvey-trý og tjúgu. Um hetta mundið flutti hon til Fraklands og fór at skriva burturav. Síðan tá er rúgván av útgávum alsamt vaksni.

Ein drúgv tilgongd

Søgan um Argantael hevur verið leingi á veg. Fyrstu ferð, vit hoyra um Argantael, er í erotiska stuttsøgusavninum Ein varligur dráttur í tara frá 1996. Sjálv sigur Rakel, at tað var eins og slapp hon ikki undan at siga alla søguna um hana.

– Við uppfunnum persónum er tað eitt sindur sum við livandi menniskjum, tú kanst ikki bara sleppa tær av við tey, tá tú hevur hug. Tey krevja sítt pláss og vilja verða hoyrd. Persónurin Argantael hevur líkasum hildið á at liva sítt egna lív, síðani eg skrivaði hasa fyrstu søguna. Ymisk hugskot, sum eg havið fingið gjøgnum árin, hava hóskað til hennara og so við og við er ein heil verð vordin til rundan um hana. Gentan Morgana, sum eisini er við í stuttsøguni um Argantael, fekk ein stóran leiklut í leikinum Vitavørðurin, sum eg skrivaði fyri Grímu í 1998. Men sjálvandi hoyrir hon eisini til í hesi søguni, har Argantael er høvudspersónur. Har komu so hvørt nógvir aðrir persónar, sum hoyrdu til saman við Argantael.

Hendan søgan er eins lítið og t.d. søgurnar Úr Mosakullini nakað, sum Rakel sjálv hevur upplivað, men samstundis er hon, eins og alt annað sum hon og aðrir høvundar skrivað, eisini ein brotpartur av veruleikanum.

– Tað snýr seg mest um at duga at leggja ting saman og trekkja onnur frá. Eitt slag av øðrvísi høvudrokning. Tá tú t.d. skalt gera ein persón til eina søgu, kanst tú seta teg niður og finna uppá alt um hendan persónin frá botninum av, men tað er ólíka lættari at nýta tað, tú hevur kring teg. Tak nøkur fólk tú kennir, tak útsjónðina frá A og B, gongulagið frá C, persónligheitina frá D og E og fortiðina frá F. Tá tú lesur um persónin, fer hann at traðka púra livandi fram, men neyvan ein einasti av tínum kenningum fer at kenna seg aftur. Tú hevur bæði lagt afturat og trekt frá, til persónurin er heilt sín egni. Tí er alt møgult í søguni veruligt og kortini als onki. Satt at siga er hendan bókin líka veruligt, sum bøkurnar um litla og stóra skrímsl.

Port Janua

Hon, sum róði eftir ælabog anum er søgd í Port Janua og fyriheldur seg til umhvørvið har, men hon kundi verið so nógva aðrastaðni, har tað er ein býur við havið.

– Port Janua er ein býur, sum liggur har lesarin hevur hug at staðseta hann, tað gevur bæði mær og lesarunum frælsi. Vit kunnu øll leggja okkara egnu upplivingar inn í hann. Søgan gongur fyri seg í eini ógreiniligari nútíð, sum alt tað eg skrivi úr Port Janua. Tíðin og staðið hava ikki stóran týðning fyri hesa søguna. Tey menniskjasligu sambondini, sum hetta er um, kunnu verða í so nógvum tíðum.

Sermerkt nøvn

Argentael er eins og nógv av nøvnunum, sum Rakel gevur høvudspersónum sínum, rættiliga sermerkt og ikki eitt, vit vanliga hoyra brúkt í Føroyum. Men hevur tað nakað at siga, um søgupersónarnir eita Anna, og Jákup ella Argentael og Dagan?

– Nøvnini Argantael, Dagan og Morgana eru øll keltisk, mær dámar keltisk nøvn. Persónurin Argantael var til fyri so langari tíð síðani og hevur livað eitt langt lív saman við mær. Eg kundi ikki broyta nøvnini hjá henni og hinum báðum, m.a. tí tey vóru longu komin á prent. Eitt navn er við at skapa ‘litin’ hjá einum persóni, tónleikurin í navninum ella týðningurin av navninum eru við til at gera tey til tann, tey eru. Argantael er ikki ein Anna í hesum føri, tað ‘smakkar’ ikki rætt.

Mást lesa bókur fyri at skriva bókur

Rakel eigur nógvar bókur, og ringt er at finna nýggj støð í húsinum at gera bókahillar. Tí keypir hon sjáldan bókur, sum hon ikki frammanundan kennir, also bókur, sum hon veit, hon fer at lesa umaftur. Men tibetur eru bókasøvnini full av øllum teimum, sum ikki eru pláss til heima. At koyra bókur út, fær hon seg ikki til, tí sum hon sjálv sigur: – Tú koyri ikki vinfólk í skrell!

– Eg haldi ikki, at tú kanst vera høvundur, um tú ikki ert lesari. Tað er ein partur av tíni útbúgving sum høvundur. Ofta verður sagt, at vit hava bara eitt lív, men lesarar hava túsundtals. Tað er enn betri at vera høvundur,

tú hevur ikki bara túsundtals av lív, tú kanst eisini skapa tey – tú ert gud!

Og tað fer heldur ikki ein dagur framvið, uttan at tað verður blaðað í eini bók ella lurtað eftir eini ljóðbók.

– Eg lesi ikki so nógv, sum eg kundi hugsa mær (t.e. minst helvtina av degnum). Tí fór eg fyri einum tveimum árum síðani at lurta eftir ljóðbókum eisini. So kann eg sita í mínum marionettverkstaði og hoyra góðar bókur, meðan eg arbeiði. Eg lesi mest barna- og vaksnamannabókur, men av og á eisini ungdómsbókur. Serliga væl dámar mær fantasy og klassikarar.

Síðan Rakel var barn, hevur hon droymt um marionettir, og sjónleikur hevur altíð havt eitt stórt pláss í hennara hjarta, so tá hon leitaði sær eftir einum starvi, sum hon kundi hava afturat høvundavirkseminum, valdi hon at gera barndómsdreymin um eitt marionettleikhús til veruleika.

– Tað ber ikki til at liva av at skriva bókur, men á henda hátt kann eg geva søgum mínum eitt øðrvísi lív enn bara í bókini og samstundis liva av at fáast við tað, sum mær dámar best at gera: skriva, modellera, seyma búnar, gera leiktjöld, seta ljós og ljóð, gera røddir, finna uppá og vera tann handan leiktjöldini, sum fær alt til at henda.

Rakel Helmsdal

Hon, sum róði eftir ælabog anum
Slag: Ungdómsbók
Evni:
140 bls./heft við klaffum
Útgávudagur: 15. mars
Forlag: Bókadeild Føroya Lærarafelags

NÝGGJAR BØKUR
TIL BØRN

6-8 ár
Helena Bross
1.B - ALLARBESTI VINURIN
Mikal ynskir sær so brennandi ein hund, men tá ið Brosi fer heim til Mikal og tey at búgva, hvínur hann og er bangin og vil als ikki gera, sum Mikal sigur...
Hildigunn Niclasen týddi

58 bls./innbundin

8-12 ár
Maria Parr
TONJA GLITURDAL
Virðislønt bók, um gentuna Tonju, sum er einasta barn í Gliturdali. Bókin verður borin saman við bókauniversið hjá Astrid Lindgren.
Ása Højgaard Ellefsen týddi

282 bls./innbundin